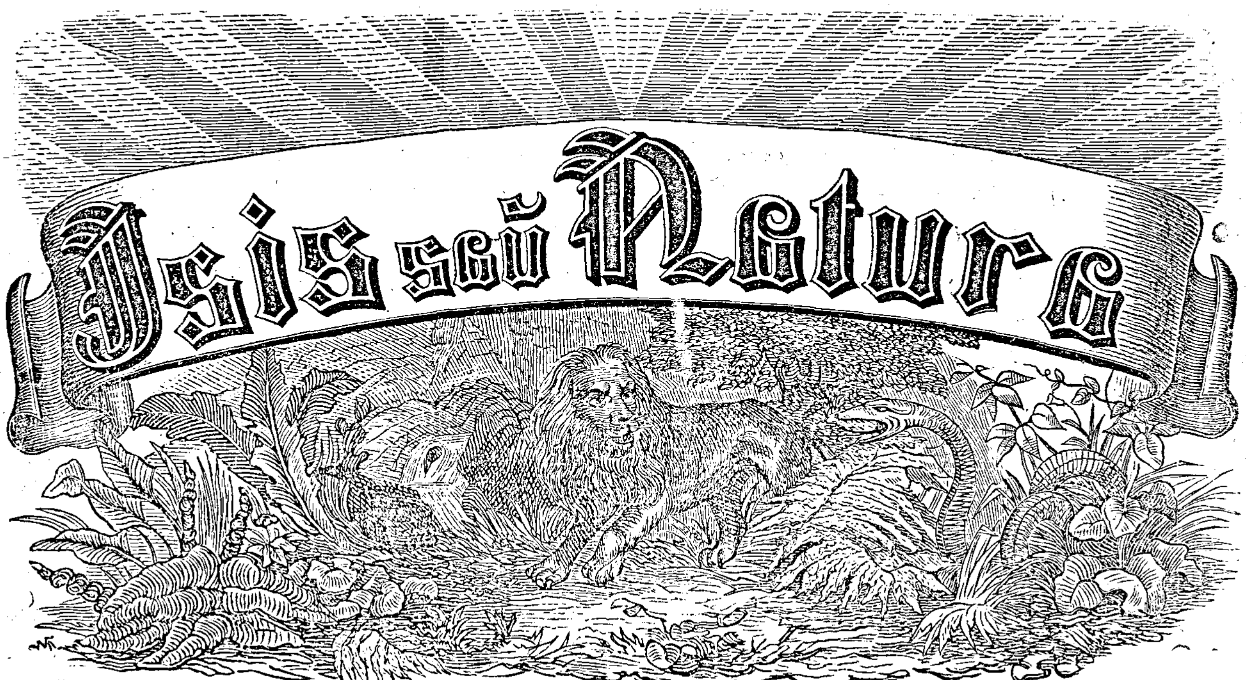

JURNAL

ПЕNTPȢ PESПÎNDIPEA ШTIINЦЕЛОР NATȢPAЛE ШI ESAKTE,

în toate kласеле.

Pediџeatŭ

de

Професор Doktop Iȣліŭ Бараш.

№ 39. (Anȣл întiiŭ) Бȣkȣpeшtĭ. Oktombpie 15, 1856.

Kопрindepe: Desпpe патiміле мopaле епiдемiче. — Kълдimea аерȣлȣĭ пе пъmîntŭ în timпȣлŭ aktȣалŭ.

Desпpe патiміле мopaлè епiдемiче.

Fie-kape omŭ, kiapŭ nefiindŭ medikŭ, штie kъ sîntŭ ȣнеле патimĭ але kopпȣлȣĭ kape sîntŭ епiдемiче шi kontaџioase saŭ лiпiчoase, adikъ: ȣnŭ omŭ ле kîштiгъ de ла ȣnŭ алтŭ omŭ. S. e. чiȣma este o патimъ kȣpatŭ kontaџioasъ: ȣnŭ omŭ de sine нȣ se болнъвеште de чiȣmъ, прекȣmŭ se болнъвеште de sine de перiпнеȣmonie saŭ de kolikъ, чi тpeбȣe ka sъ atingъ п'ȣnŭ чiȣmatŭ saŭ хаĭнеле ȣnȣĭ чiȣmatŭ, atȣnчĭ dobîndeште шi елŭ чiȣmъ. Sîntŭ алте патimĭ епiдемiче kape se dobîndeskŭ прin atinџepe шi прin аерŭ: s. e. kîndŭ domneште патima въpsatȣлȣĭ, atȣnчĭ поate чine-ва sъ dobîndeaskъ ачeastъ патimъ прin atinџepe; ȣnŭ болнавŭ de въpsatŭ шi kiapŭ neatingîndŭ пе nimenĭ, inflȣenџa аерȣлȣĭ поate sъ'ĭ komȣnиче въpsatŭ; în asemenea kondiџiȣne se aflъ фpiгȣpiле, холера шi mȣлте алте патimĭ епiдемiче.

Аша dap e штiȣtŭ de mȣлтŭ kъ kopпȣлŭ nostpȣ e sȣпȣsŭ ȣnopŭ патimĭ епiдемiче kape ле dobîndeште прin atinџepea ȣnȣĭ болнавŭ че пътimeште totŭ de ачeastъ боалъ.

Dap o алтъ чipkȣmstanџъ maĭ пȣџinŭ kȣnoskȣtъ este kъ, kiapŭ ȣнеле din патiміле nepвoase шi мopaле але omȣлȣĭ sîntŭ епiдемiче, kontaџioase (лiпiчoase) шi se dobîndeskŭ

прin вedepea ȣнȣĭ пъtimaшȣ̆ kape sȣferъ de aчeastъ natimъ.

Skoпȣлȣ̆ aчestȣĭ aptikoлȣ̆ este a apъta kъ întp'adeвъpȣ̆ asemenea боале eпidemiчe mopaле esistȣ̆ шi aȣ̆ шi esistatȣ̆ în toate timпȣpiле, ла naџiȣniле antiчe, ла oamenii din sekȣлeле de mizлokȣ̆ шi kiapȣ̆ în eпoka noastpъ modepnъ se apъtȣ̆ din timпȣ̆ în timпȣ̆.

Kîndȣ̆ stȣdiemȣ̆ istopia antikъ, гъsimȣ̆ în Pausanias zikîndȣ̆ kъ: feteле лȣĭ Proetus шi femeiле лȣĭ Argos s'aȣ̆ smintitȣ̆ toate, d'o datъ aȣ̆ ȣmблatȣ̆ pъtъчindȣ̆ пе kîmпiĭ, imaџinîndȣ'шĭ kъ s'aȣ̆ skimбatȣ̆ în вачĭ; de aчeastъ smintipe (ka omȣлȣ̆ sъ'шĭ imaџine kъ s'a skimбatȣ̆ în kopпȣлȣ̆ ȣnȣĭ animaлȣ̆) пomeneшte шi Skpiпtȣpa Sakpъ ȣnde ziчe: kъ peџeле Naбȣkodonosopȣ̆ îndatъ a îпчeпȣtȣ̆ sъ ȣmбле în patpȣ пiчoape шi a пъskȣtȣ̆ eapбъ dȣпъ kîmпȣ̆ întokmaĭ ka ȣnȣ̆ animaлȣ̆. Smintipea aчeasta, nȣmitъ akȣmȣ̆ în Mediчinъ Lycophantia, s'a apъtatȣ maĭ пе ȣpmъ în sekȣлeле de mizлokȣ̆ împpeȣnъ kȣ алte eпidemiĭ mopaле, desпpe kape вomȣ̆ вopбĭ maĭ ла вале.

Plutarchŭ пovesteшte de o eпidemie de sinȣчidepĭ kape a domnitȣ̆ întp'ȣnȣ̆ timпȣ̆ întpe feteле din opaшȣлȣ̆ Milet în Eлada. Aчeasta пе adȣчe aminte шi de eпidemia de sinȣчidepe kape a domnitȣ̆ în sekȣлȣлȣ̆ алȣ̆ 14-леа întpe feteле din opaшȣлȣ̆ Lyon în Fpanџa, dintpe kape mȣлte s'aȣ̆ apȣnkatȣ̆ în pîȣлȣ̆ Rhon de akoло шi s'aȣ̆ 'nekatȣ̆, fъpъ вp'o kaȣzъ paџionaбiлъ.

Bestitȣ̆ epa în antikȣetate opaшȣлȣ̆ Aбdepa în Eлada, aĭ kъpȣĭ лokȣitopĭ epaȣ̆ toџĭ afektaџĭ d'o smintipe teatpaлъ, adikъ: toџĭ îшĭ inkiпȣiaȣ̆ kъ sînt aktopĭ, шi de ла mikȣ̆ пînъ ла mape, de dimineaџa пînъ seapa жȣkaȣ̆ шi pepetaȣ̆ poле teatpaле ȣna maĭ pidikȣлъ de kîtȣ̆ алta.

Dap niч'ȣnȣ̆ timпȣ̆ n'a fostȣ̆ atîtȣ̆ de faвopaбiлȣ̆ пentpȣ desвoлtapea ȣnopȣ̆ asemenea patimĭ mopaле de kîtȣ̆ sekȣлeле nȣmite de mizлokȣ̆. În aчeste sekȣлe, inteлiџenџa шi instpȣkџiȣnea пȣбlikъ epaȣ̆ nȣлъ. Biaџa oamenilopȣ̆ de atȣnчĭ epa o viaџъ instinktiвъ dap nȣ inteлektȣaлъ. Toate fopџeле natȣpeĭ, în лokȣ̆ d'a fi sepвitoape omȣлȣĭ ka akȣmȣ̆, epaȣ̆ spaĭma лȣĭ, kъчĭ n'a шtiȣtȣ̆ леџiле лopȣ̆, niчĭ modȣлȣ̆ dȣпъ kape apȣ̆ пȣtea sъ ле dipiџe în foлosȣлȣ̆ лȣĭ. Kiapȣ̆ peлiџiȣnea nȣ epa atȣnчĭ în Eȣpoпa вp'ȣnȣ̆ institȣtȣ̆ kape sъ inspipe omȣлȣĭ simџipĭ noбiле, kape sъ'ĭ dea konsȣлaџiȣnĭ în timпȣpĭ de sȣfepinџe, kape sъ пpoklame бȣnъtatea шi misepikopdia infinitъ a Kpeatopȣлȣĭ лȣmeĭ, aвîndȣ̆ miлъ шi eptape пentpȣ slъбiчiȣniле omeneшtĭ; чi din kontpa peлiџiȣnea esepsa atȣnчĭ domnia eĭ aпъsъtoape asȣпpa oamenilopȣ̆ пpin fpikъ шi spaĭmъ; infepnȣлȣ̆ шi diaвoлiĭ aȣ̆ жȣkatȣ̆ ла dînsa ȣnȣ̆ poлȣ̆ foapte mape. Nȣ e dap de mipape kъ omȣлȣ̆ de pîndȣ̆ вedea пpetȣtindenea aepȣлȣ̆ ȣmплȣtȣ̆ kȣ diaвoлĭ kape 'лȣ̆ гoneskȣ̆ spe a'лȣ̆ пedeпsi пentpȣ пъkateле saле чeле nenȣmъpate. Fie-kape плъчepe epa kondamnatъ, sȣб kȣвîntȣ̆ kъ este o tentaџiȣne a diaвoлȣлȣĭ kape вoeшte sъ пе pъtъчeaskъ. Kponikapiĭ zikȣ̆, kъ ȣniĭ kлepiчĭ esaлtaџĭ ш'astȣпaȣ̆ ȣpekiле kîndȣ̆ aȣzeaȣ̆ пpiвiгetopiле kîntîndȣ̆ zikînd: „kъ diaвoлȣлȣ̆ kîntъ din гȣpa eĭ.“ Dap nȣ nȣmaĭ плъчepiле, чi opĭ чe eвenimentȣ̆ natȣpaлȣ̆ estpaopdinapȣ̆ epa пpiвitȣ̆ ka o лȣkpape dieвoлeaskъ. Dakъ epa вp'o ȣskъчiȣne, ziчeaȣ̆ kъ diaвoлȣлȣ̆ în konspipaџiȣne kȣ вpъжitoapeле џinȣ̆ плoaea în aepȣ̆ шi n'o лasȣ̆ sъ kazъ пе пъmîntȣ̆; dakъ вачiле nȣ daȣ̆ destȣлȣ̆ лapte, ziчeaȣ̆ kъ вpъжitoapeле ȣmблȣ noaptea sȣбpîndȣ̆ п'inȣ̆ aepȣ̆ kълъpĭ пе mъtȣpĭ шi mȣлгȣ̆ вачiле пе seama sataneĭ, пpinџȣлȣĭ infepnȣлȣĭ.

În astȣ̆-feлȣ̆ de disпoziџiȣne a spipiteлopȣ̆, epa џenȣлȣ̆ omeneskȣ̆ în Eȣpoпa în timпȣpiле de atȣnчĭ. O simџipe de spaĭmъ, d'o anksietate пpofȣndъ шi d'o гpoazъ tepiбiлъ пе konpinde, kîndȣ̆ пе пpesentъmȣ̆ în spipitȣлȣ̆ nostpȣ stapea soчiaлъ de atȣnчĭ, d'o napte kȣ aле eĭ kaлamitъџĭ пȣблiчe, de eпidemiiле fisiчe шi mopaле, de sinȣчidepĭ шi de smintipĭ eпidemiчe, de foamete шi de чiȣmъ kape deчima пoпȣлaџiȣnea, fiindȣ̆ kъ irnopanџa oamenilopȣ̆ nȣ epa în stape a пȣne staбiлъ ла aчeste viчiȣpĭ пȣблiчe, шi пе de алtъ napte kȣ aле eĭ kpime înгpozitoape, kîndȣ̆ aȣ̆ apsȣ̆ oamenĭ de viĭ, sȣб kȣвîntȣ̆ kъ aчestia aȣ̆ алte ideĭ în papoptȣлȣ̆ peлiџiȣneĭ шi adopъpiĭ fiinџeĭ sȣ-

преме, kape însȣші a insпipatȣ̆ пе difepiці oamenĭ kȣ difepite ideĭ, saȣ̆ kîndȣ̆ aȣ̆ apȣпkatȣ̆ în апъ femeĭ бътpîne, a къpopa вinъ epa kъ epaȣ̆ бътpîne ші ȣpîte, sȣб kȣвîntȣ̆ kъ еле ka ніште вpъжitoape че sîntȣ̆ aȣ̆ înkeiatȣ̆ tpaktatȣ̆ kȣ satana пentpȣ nimiчipea лȣmeĭ.

Kȣ toatъ tepoapea kape пе insпipъ aчestȣ̆ tавлоȣ̆ tpistȣ̆, totȣ̆ пȣ tpeбȣe sъ fȣціmȣ̆ d'a'лȣ̆ esamina maĭ d'апpoape. Monstpȣozitъціле fiziче ші mopaле mepitȣ̆ d'a fi stȣdiate, kȣ toate kъ вedepea лopȣ̆ пе ȣmпле d'ȣпȣ̆ desгȣstȣ̆ пеsȣпoptaвiлȣ̆.

În mizлоkȣлȣ̆ sekȣлȣлȣĭ алȣ̆ 14-леа пі se пpesentъ o епіdemie tepiвiлъ kape a deвastatȣ̆ Eȣpoпa; aчeastъ епіdemie e kȣnoskȣtъ sȣбtȣ̆ пȣmipea de: „Moaptea пеагpъ.“ Ea a венitȣ̆ din Asia пpin Konstantinoпoлȣ̆ ла Eȣpoпa mepidioпaлъ, d'a aiчĭ a лȣatȣ̆ дpȣmȣлȣ̆ сĭ кътpe nopdȣ̆ ші a ажȣпsȣ̆ kiapȣ̆ ла Sвeцia ші ла nopdȣлȣ̆ Aпглieĭ. Mȣлte din opaшe mapĭ aȣ̆ pъmasȣ̆ disпȣiate de лokȣitopĭ ші deшepte în ȣpma aчesteĭ епіdemiĭ îngpozitoape, kape a omopîtȣ̆ atȣпчĭ maĭ ла жȣmъtate din попȣлаціȣпеа Eȣpoпeĭ. Desppe natȣpa aчesteĭ епіdemiĭ, Mediчiĭ пȣ sîntȣ̆ d'aчeeaші опіпіȣпе, kъчĭ ȣпiĭ пpetindȣ̆ kъ „Moaptea пеагpъ“ epa чiȣma opientaлъ kape s'a apъtatȣ̆ ші maĭ пе ȣpmъ пînъ în zileле noastpe, însъ пiчĭ o datъ kȣ o fȣpie aша de mape ka în sekȣлȣлȣ̆ алȣ̆ 14-леа, пе kîndȣ̆ aлціĭ пpetindȣ̆, kъ „Moaptea пеагpъ“ epa o епіdemie d'o воаль пaptikȣлapъ, kape пentpȣ nopoчipea oamenîлopȣ̆ пȣ s'a maĭ apъtatȣ̆ d'atȣпчĭ.

Opĭ kȣmȣ̆, aчeastъ пatimъ епіdemikъ epa kȣ totȣлȣ̆ moptaлъ, пiч'ȣпȣ̆ pemediȣ̆ пȣ пȣtea sъ skaпe пе omȣлȣ̆ atakatȣ̆ d'o moapte sigȣpъ.

Aчeastъ епіdemie fizikъ a пpodȣsȣ̆ ші o епіdemie mopaлъ. Oameniĭ aȣ̆ kъzȣtȣ̆ atȣпчĭ întp'o smintipe, saȣ̆ kiapȣ̆ пȣtemȣ̆ ziчe kъ toatъ лȣmea se smintise. Kponikapiĭ пе поvestekȣ̆: kъ s'aȣ̆ fopmatȣ̆ atȣпчĭ niшte soчietъцĭ de oamenĭ esaлtaцĭ, kape imaцinîndȣ'ші kъ епіdemia este kaȣzatъ пpin пъkateле oamenîлopȣ̆; de aчeea dpentȣ̆ пеdeaпsъ s'aȣ̆ kiпȣitȣ̆ însȣші пentpȣ kpime imaцinape kȣ feлȣpimĭ de kinȣipĭ, ва înkъ kȣ пȣеле saȣ̆ kȣ niшte вiчe de пеле гpoasъ авîndȣ̆ kȣе вътȣtе пе еле s'aȣ̆ вътȣtȣ̆ ȣпȣлȣ̆ пе aлtȣлȣ̆ în пȣвлikȣ̆ пе ȣліце ші în пieце пȣвiчe. Ла aчeste пpoчesiȣпĭ de kinȣpĭ s'adȣпа o mȣлціme mape de kinȣitopĭ лîпгъ вp'o вisepikъ, tpъгеаȣ̆ kлoпoteле ka sъ se adȣпе лȣmе mȣлtъ, dȣпъ aчeea ȣпȣлȣ̆ dintpe eĭ eшea în пȣвлikȣ̆ înaintea челopȣ̆-л-aкціĭ ші чitea kîte o skpisoape „kъzȣtъ din чepȣ̆“ (dȣпъ espesiȣпеа лȣĭ) пpin kape Dȣmnezeȣ̆ opdoпa oamenîлopȣ̆ ka sъ se kinȣiaskъ пentpȣ пъkateле лopȣ̆. Dȣпъ aчeastъ aspъ sentenцъ a чepȣлȣĭ, ȣpma ші esekȣціȣпеа eĭ ші kinȣitopiĭ înчепеаȣ̆ a se лoвi ȣпȣлȣ̆ пе aлtȣлȣ̆ пе пелеа гoaлъ, пînъ kîndȣ̆ kopпȣpiле лopȣ̆ s'aȣ̆ akoпepitȣ̆ „kȣ pъпĭ ші pîȣpĭ de sînцe kȣpгъtoape.“ De mȣлte opĭ kiпȣitopiĭ tepminaȣ̆ asemenea пpoчesiȣпĭ kȣ kîte o inвasiȣпе în kȣaptiepȣлȣ̆ Eвpeiлopȣ̆ ȣnde tъiaȣ̆ ші apdeaȣ̆ totȣ̆ че гъseaȣ̆ akoлo, ші toate aчestea „пentpȣ глopia лȣĭ Dȣmnezeȣ̆!“

Dȣп'aчeastъ епіdemie fisikъ ші mopaлъ, гъsimȣ̆ totȣ̆ în sekȣлеле алȣ̆ 14-леа ші алȣ̆ 15-леа o aлtъ епіdemie de smintipe kȣnoskȣtъ sȣб пȣme de „fȣpia de жokȣ̆.“ În Цepmania, Fpaпчia ші Skandinaвia s'a въzȣtȣ̆ atȣпчĭ fenomenȣлȣ̆ estpaopdinapȣ̆, kъ попȣлаціȣпĭ întpeцĭ de sate ші de opaшe eшeaȣ̆ afapъ în ȣліце ші жȣkaȣ̆ ope ші kiapȣ̆ ziле întpeцĭ, fъpъ вp'o kaȣzъ paціoпaвiлъ ші kiapȣ̆ fъpъ voinцe ліверe. Eĭ se пъpeaȣ̆ a fi împinшĭ în aчeste жokȣpĭ de instinktȣ̆, saȣ̆ ka sъ zikȣ̆ maĭ вine d'o пatimъ intepioapъ, kъчĭ întp'adevъpȣ̆ aȣ̆ fostȣ̆ ші воlпaвĭ. Kîndȣ̆ ĭ ле-a венitȣ̆ пapoksismȣлȣ̆ (fȣpia) de жokȣ̆, aȣ̆ înчепȣtȣ̆ sъ цеаmъ, aȣ̆ simцitȣ̆ o anksietate (steпахopie) de moapte, вȣpta лopȣ̆ s'a ȣmfлatȣ̆ ka o tовъ ші epaȣ̆ siліці a'ші stpînце tape вȣpta saȣ̆ a se лoвi kȣ mîineле ші kiapȣ̆ kȣ пiчoapeле, aлmintpeлеа mȣpeaȣ̆. Ȣniĭ kъdeaȣ̆ în епілепsie ші în feлȣpimĭ de konвȣлsiȣпĭ ла înчепȣtȣлȣ̆ atakȣлȣĭ, aлціĭ aвеaȣ̆ viziȣпĭ estpaopdinape de înцepĭ saȣ̆ de diaвoлĭ kîndȣ̆ epaȣ̆ în жokȣ̆, dap maĭ toцĭ жȣkîndȣ̆ kîntaȣ̆ kînteчe вiсеpiчeштĭ, kiemîndȣ̆ пȣmeле santȣлȣĭ Ioan ka sъ'ĭ skaпe de diaвoлiĭ din kopпȣлȣ̆ лopȣ̆ kape 'ĭ kinȣeskȣ̆. De aчeea aчeштĭ жȣkъtopĭ епіdemiчĭ s'aȣ̆ ші пȣmitȣ̆ „Жȣkъtopiĭ santȣлȣĭ Ioan.“ În aniĭ de ла 1374 пînъ ла

1418 a domnitȣ în челȣ maĭ mape градȣ aчeastъ enidemie de жȣкътоpĭ în Оланда, Strasburg, Metz ши ч. л. t.

Пȣцinȣ dȣп'ачестȣ timпȣ s'aȣ арътатȣ în нордȣлȣ ши сȣdȣлȣ Еȣропеĭ dȣоъ enidemiĭ морале foapte кȣpioase, adiкъ: în нордȣ miграцiȣнiле копiiлорȣ ши în сȣdȣ о боалъ кȣ конвȣлсiȣнĭ нȣmitъ „*tarantismŭ.*“

Desпре emirграцiȣнiле копiiлорȣ, zikȣ кponiкаpiĭ, къ în timпȣлȣ ачеsta miĭ de копiĭ s'aȣ ădȣnatȣ ши aȣ плекатȣ denapte de kaseлe лорȣ, sinгȣpĭ, пештiindȣ пentpȣ че, maĭ тоцĭ s'aȣ пръпъditȣ пе dpȣmȣ. Мȣлцĭ din eĭ aȣ fostȣ anȣкацĭ пе dpȣmȣ de difepite конвȣлсiȣнĭ ши smintipĭ ши нȣ s'aȣ maĭ întopsȣ ла пъpiнцiĭ лорȣ. Maĭ кȣ seamъ în Skandiнавiа s'a възȣtȣ ачестȣ fenomenȣ stpeinȣ ши вiзаpȣ.

Dap despre patima snasmodiкъ (кȣ конвȣлсiȣне) че se нȣmeште tapantismȣ, Medічiĭ aȣ фъкȣtȣ черчетърĭ sepioase; pezȣлtatȣлȣ aчесторȣ черчетърĭ este челȣ ȣpmъторȣ: În сȣdȣлȣ Italieĭ лîнгъ орашȣлȣ Tarent esistъ ȣнȣ felȣ de пъiaженȣ нȣmitȣ tapantȣлa (Lycosa Tarantula L.). Maskȣлȣлȣ ape о лȣнцime de 13 ши femeлa de 17 линiĭ. Ачеastъ insektъ тръеште în Snania, Поpтȣгалia ши maĭ кȣ seamъ în сȣdȣлȣ Italieĭ ȣnde s'a întîmплатȣ în sekȣлеле de maĭ nainte enidemiiле de tapantismȣ, ши кiapȣ акȣmȣ se întîmплъ аколо din kîndȣ în kîndȣ ла ȣniĭ oamenĭ simntome de tapantismȣ. Medikȣлȣ *Kaehler*, tpimisȣ întp'adinsȣ din Sвeцia a stȣdia în Italia tapantismȣлȣ, face despre dînsȣлȣ ȣpmътoapea deskpiepe:

„Kîndȣ ȣnȣ omȣ, zice елȣ, epa mȣшkatȣ de о tapantȣлъ, atȣnчĭ debine meлankoлiкȣ, нȣ ворбеште, se sfieште de oamenĭ, пepde nofta de mînkape, toate memвреле îĭ deвinȣ греле ши фъpъ пȣtepe, sȣфеpъ d'о mape anksietate, коллapea пелеĭ 'ĭ se face галбенъ, кiapȣ dinцiĭ 'ĭ se mişкȣ în гȣpъ, ȣniĭ kadȣ în difepite snasme ши конвȣлсiȣнĭ. Ачеastъ patimъ цine ла ȣniĭ dȣоĭ ши tpeĭ anĭ. Pemediȣлȣ ачестеĭ patime нȣ e алтȣ nimikȣ de kîtȣ mȣzika. Pȣdeлe ȣnȣĭ asemenea пътimaшȣ adȣnȣ mȣzikanцĭ, maĭ кȣ seamъ ачеĭ kape kîntȣ кȣ вioapa ши к'ȣnȣ instpȣmentȣ нȣmitȣ Cither; însъ eĭ тpeвȣe sъ kînte ȣnȣ felȣ de meлodie naptiкȣлаpъ пentpȣ ачеastъ patimъ. Kîndȣ aȣ înчепȣtȣ sъ kînte meлodia ачеasta, пътimaшȣлȣ înчепе sъ stpiцe ши sъ ȣрле întp'ȣnȣ modȣ naptiкȣлаpȣ, sînцеле îĭ s'anpinde, se face poшȣ ла обpazȣ ши înчепе sъ жоаче. Кȣ kîtȣ patima e maĭ вekie, кȣ atîtȣ пътimaшȣлȣ жоакъ maĭ mȣлtȣ, kîte о datъ жоакъ пînъ ла 2—3 ope фъpъ întpepȣnцiȣне. Мȣzikanцiĭ нȣ тpeвȣe sъ învețeze a kînta пînъ kîndȣ пътimaшȣлȣ de sine a învetatȣ d'a maĭ жȣka, almintpeлea oamenii de aколо kpedȣ къ пътimaшȣлȣ тpeвȣe sъ moapъ. Dȣпъ ачестȣ жокȣ конвȣлсiвȣ ши foapte ostenitopȣ, пътimaшȣлȣ kade întp'ȣnȣ somnȣ adînkȣ ши коpпȣлȣ съȣ se aкопере кȣ о tpansnipaцiȣне neste mъsȣpъ. Ачестȣ pemediȣ se pepeteazъ în tpeĭ ziле ȣna dȣпъ alta. De mȣлte opĭ patima pevine ла о zi хотъpîtъ, aтȣнчĭ pemedia тpeвȣe pepetatъ neste anȣ, ба înkъ sîntȣ ȣniĭ ла kape ачесте пpоцеdȣpe s'a pepetatȣ zeче ши dоъ-zeчĭ de anĭ ȣnȣлȣ dȣпъ алтȣлȣ.“

Тpeвȣe sъ pomenimȣ къ, sîntȣ ȣniĭ Medічĭ kape npetindȣ къ нȣmita insektъ, e кȣ totȣлȣ nevinоватъ în ачеastъ patimъ. Кȣ toate astea e кȣnoskȣtȣ, къ patima tapantismȣлȣĭ kape se apatъ ши aкȣmȣ în сȣdȣлȣ Italieĭ ла ȣniĭ oamenĭ, în sekȣлеле de mizлoкȣ a ажȣnsȣ de mȣлte opĭ ла о întindepe d'о mape enidemie ши a пpоdȣsȣ fenomene foapte кȣpioase.

În timпȣpiле noastpe s'a арътатȣ întp'aлтъ napte a Italieĭ, adiкъ în Piemontȣ, ȣnȣ алтȣ felȣ de enidemie d'о patimъ нервоasъ ши moраlъ kape e asemenea foapte intepesantъ ши кȣpioasъ, adiкъ газетеле aȣ ворбitȣ кȣ kîte-ва лȣнĭ maĭ nainte, d'о patimъ вiзаpъ че s'a арътатȣ ла mȣлte fete ши femeĭ tinepe în орашȣлȣ Taragnasco лîнгъ pîȣлȣ Dora-Baltra în Piemontȣ. Persoanele atakate de ачеastъ patimъ, sîntȣ npinse d'о тpemȣpape ш'ȣnȣ fpigȣ tape ka ла fpigȣpĭ, totȣ d'о datъ ле ese snȣmъ din гȣpъ, вapsъ, пentȣлȣ лорȣ se ȣmflъ ши ажȣнгȣ de kadȣ din пiчioape. Totȣ în ачестȣ timпȣ, atakaцiĭ sîntȣ foapte somnȣpoшĭ ши ostenicĭ. Dȣп'ачеastъ пepioadъ

bine o altъ пepioadъ de peakцiȣne; atȣnчĭ bolnavȣlŭ îndatъ se skoalъ stpirîndŭ: „akȣmŭ mъ dȣkŭ!“ шi din minȣtȣlŭ aчesta nȣ maĭ poate sъ'lŭ цie чine-va. Kъчĭ чelŭ maĭ debilŭ kîштigъ atȣnчĭ o пȣtepe pesistentъ peste mъsȣpъ, în kîtŭ depъpteazъ opĭ чe împiedekape kape întîlneшte în dpȣmŭ. Kîndŭ întîlneskŭ пe oamenii чeĭ maĭ tapĭ, 'ĭ daŭ жosŭ, kiap ȣшile шi fepestpele kape le gъseskŭ пe dpȣmŭ, le fъpîmъ шi mepgŭ totŭ înainte, eшŭ apoĭ afapъ în aepŭ libepŭ шi fъгъ pъtъчindȣ-se пe kîmpiĭ ka пebȣniĭ, nesokotindŭ niчĭ osteneala чea mape, niчĭ пepikolȣlŭ la kape se espȣnŭ. Ȣna dintpe aчeste bolnave s'a apȣnkatŭ afapъ пe fepeastpъ, însъ nȣ i s'a fъkȣtŭ nimikŭ; пe kîndŭ o alta s'a apȣnkatŭ întp'ȣnŭ pîŭ шi s'apŭ fi înekatŭ, daka pȣdele eĭ n'apŭ fi skos'o d'akolo. Dȣпъ чe aŭ ȣmblatŭ fъгa kîte-va ope nekontenitŭ, kadŭ de osteneаlъ шi pъmînŭ în pepaȣsŭ пȣцine ope, пe ȣpmъ iap se skolŭ kȣ stpigape de: akȣm mъ dȣkŭ! шi iap daŭ fъгa ka maĭ nainte.

Maĭ nainte kîndŭ s'aŭ vъzȣtŭ oamenĭ miшkîndȣ-se, жȣkîndŭ шi fъkîndŭ felȣpimĭ de eseрчiцiĭ kȣ kopпȣlŭ lopŭ, fъpъ voinцa lopŭ пpopгie, aŭ zisŭ: kъ sîntŭ posedaцĭ de diavolĭ; kъ diavoliĭ fakŭ în kopпȣlŭ lopŭ aчeste miшkъpĭ aȣtomatiчe, dap akȣmŭ de kîndŭ шtiinцa fisioloцieĭ a deskoпepitŭ kъ sîntŭ în kopпȣlŭ nostpȣ niшte пepvĭ kape mizločeskŭ difepite miшkъpĭ, de atȣnчĭ шtimŭ kъ daka s'a bolпъvitŭ saŭ s'a depanцiatŭ ȣnii dintpe aчeştĭ пepvĭ, omȣlŭ a пepdȣtŭ domnia asȣпpa opganelopŭ sale kape se miшkŭ de sine fъpъ voinцa шi kiapŭ fъpъ шtipea lȣĭ, în kîtŭ ȣnele femeĭ istepikoase жokŭ saŭ miшkŭ totŭ d'aȣna kȣ mîinele fъpъ voinцa lopŭ (patima chorea), пe kîndŭ altele пlîngŭ шi pîdŭ ope întpeцĭ fъpъ voinцъ шi fъpъ d'a se пȣtea stъпîni d'a faчe aчeasta. Este întp'adevъpŭ ȣnŭ sпektakolŭ de spaĭmъ d'a vedea п'ȣnŭ omŭ pîzîndŭ ope întpeцĭ, ȣnŭ pîsŭ involȣntapŭ шi spasmodikŭ (pîsŭ sapdonikŭ).

La toate epidemiile de patimĭ пepvoase шi mopale, s'a apъtatŭ чipkȣmstanцa pemapkabilъ, kъ instinktȣlŭ de imitaцiȣne kape esistъ la omŭ, жoakъ ȣnŭ polŭ foapte mape în desvoltapea aчesteĭ patime. Vedepea ȣnuĭ omŭ kъzȣtŭ în konvȣlsiȣnĭ, пoate sъ пpodȣkъ asemenea patimъ la toцĭ чeĭ чe'lŭ vъdŭ, dakъ aŭ o simцibilitate delikatъ în kîtŭ aчeastъ vedepe sъ fakъ asȣпpa lopŭ o impdesiȣne mape. Kiapŭ omȣlŭ de pîndŭ kîndŭ vede пe чine-va kъzȣtŭ în epilepsie, nȣ voeшte ka sъ se ȣite la dînsȣlŭ de fpika imitaцiȣniĭ пevolȣntape a aчestopŭ spasme, maĭ kȣ seamъ kopiĭ, a kъpopŭ simцibilitate e foapte delikatъ, tpevȣe пъziцĭ d'ȣnŭ astŭ-felŭ de sпektakolŭ.

Este vestitъ în пpivinцa aчeasta, istopia paпoptatъ de kъtpe чelevpȣlŭ Medikŭ Boerhove. Elŭ ziчe: în spitalȣlŭ чelŭ mape din Amstepdamŭ a intpatŭ o datъ ȣnŭ omŭ sȣпȣsŭ patimeĭ epilepsieĭ. Eŭ neшtiindŭ aчeasta, l'amŭ пȣsŭ întp'o salъ mape întpe чeĭ-l-alцĭ bolnavĭ. Din nenopoчipe, în zioa aчeasta, пȣцinŭ dȣпъ intpape, aчestŭ omŭ fȣ apȣkatŭ de patima sa în vedepea tȣtȣpopŭ; îndatъ toцĭ чeĭ-l-alцĭ bolnavĭ aŭ kъzȣtŭ în asemenea konvȣlsiȣnĭ.

Maĭ intepesantŭ se apъtъ instinktȣlŭ de imitaцiȣne la patimile kȣpatŭ mopale. Este o faпtъ, kъ mȣlцĭ din gapdistiĭ spitalelopŭ de smintiцĭ шi ȣniĭ din Mediчiĭ vestiцĭ kape s'aŭ okȣпatŭ kȣ kъȣtapea aчestopŭ nenopoчiцĭ, s'aŭ smintitŭ шi eĭ. Vedepea pepetatъ a aчestopȣ akцiȣnĭ nepaцionabile, a пpodȣsŭ шi la чeĭ sъпъtoшĭ пpin instinktȣlŭ de imitaцiȣne, o stape mentalъ analogъ kȣ aчeea. Kiapŭ în paпoptȣlŭ sinȣчidepeĭ, esistŭ niшte faпte kȣpioase kape apъtŭ пînъ la чe gpadŭ instinktȣlŭ de imitaцiȣne пevolȣntapъ este în stape a detepmina пe omŭ, sъ konspipe în kontpa пpopгieĭ sale vieцĭ пentpȣ kape a apъtatŭ пînъ akȣmŭ o iȣvipe mape ш'ȣnŭ instinktŭ d'a konsepva aчestŭ dapŭ пpeцiosŭ alŭ natȣpeĭ.

Eatъ ȣnele din aчeste esemple.

Sîntŭ tȣpпȣpĭ vestiчe în opaшȣlŭ Pisa în Italia kape sîntŭ foapte înalte шi staŭ kȣpȣate la o пapte. Toцĭ voiaжopiĭ le vizitezŭ, însъ пȣцinĭ kȣtezŭ a se пlimba п'înŭ balkonȣlŭ se aflъ sȣsŭ, fiindŭ kъ, de kîndŭ s'a

întîmплatȣ ka ȣniĭ din вizitatopĭ sъ se apȣnче жosȣ dȣп'aчestȣ вaлkonȣ шi sъ moapъ, d'atȣnчĭ вaлkonȣлȣ a пpiimitȣ o пenȣtaцiȣne pea, шi mȣлцĭ kape de atȣnчĭ s'aȣ плimвatȣ пe eлȣ, aȣ zisȣ kъ, d'aiчĭ s'aȣ apȣnkatȣ жosȣ atîцea oamenĭ, шi aчeasta a ȣmплȣtȣ imaцinaцiȣnea лopȣ kȣ o dopinцъ неволȣntapъ de imitaцiȣne, în kîtȣ eĭ ka sъ skaпe kȣ viaцъ, aȣ datȣ fȣga din вaлkonȣ.

Întp'ȣna din kamпaniiлe impepatopȣлȣĭ Naполeon I, ȣnȣ soлdatȣ a komisȣ ȣnȣ sinȣчidȣ, adikъ s'a spînzȣpatȣ sinгȣpȣ întp'o noaпte пe o ȣшъ, kape a гъsit'o în лaгъpȣ. A dȣoa-zi s'a kȣnoskȣtȣ în totȣ лaгъpȣлȣ kъ totȣ пe ȣшa aчeea s'a spînzȣpatȣ ȣnȣ aлtȣ soлdatȣ. Dap a tpeea dimineaцъ s'a maĭ гъsitȣ totȣ пe ȣшa aчeea ȣnȣ aлtȣ spînzȣpatȣ, шi aшa s'a ȣpmatȣ kîte-вa nonцĭ ȣna dȣпъ aлta. Naполeon aȣzindȣ aчeasta шi konsȣлtîndȣse kȣ Mediчiĭ, a xotъpîtȣ шi a пȣsȣ ȣnȣ zidȣ înaintea ȣшeĭ шi a askȣns'o kȣ totȣлȣ de лa okiĭ soлdaцiлopȣ; d'atȣnчĭ nȣ s'a maĭ spînzȣpatȣ niчĭ ȣnȣ soлdatȣ în лaгъpȣ. Eatъ kъ вedepea ȣшiĭ, instpȣmentȣлȣ sinȣчidȣлȣĭ, a esчitatȣ лa mȣлцĭ sпektatopĭ instinktȣлȣ imitaцiȣniĭ неволȣntapъ.

În Aнглia шi în Цepmania, se sfieskȣ oameniĭ d'a înkipia o odae ȣnde s'a komisȣ ȣnȣ sinȣчidȣ, шi aȣ dpeпtate.

Esquirol ziчe: „de kîndȣ гazeteлe пȣвлiчe вopвeskȣ mȣлtȣ de пpoчese kpiminaлe de omȣчide, de atȣnчĭ aчeastъ kpimъ s'a îmȣлцitȣ шi se шtie de sirȣpȣ kъ лa ȣniĭ пpoвine nȣmaĭ пpin instinktȣлȣ de imitaцiȣne неволȣntapъ.

Orfila пoвesteшte, kъ întp'ȣnȣ opaшȣ în Fpanцa s'a esekȣtatȣ ȣnȣ asasinȣ пpin гiлotinъ în пiaцa пȣвлiкъ. A doa-zi ȣnȣ лokȣitopȣ aлȣ aчestȣĭ opaшȣ, omȣ onestȣ пînъ aчi, a omopîtȣ ȣnȣ omȣ, tъindȣ'ĭ kaпȣлȣ întokmaĭ ka пpin гiлotinъ. Întpeвîndȣ'лȣ de чe a fъkȣtȣ aчeasta, eлȣ a pъsпȣnsȣ: n'amȣ avȣtȣ niчĭ ȣnȣ intepesȣ saȣ вp'o pъsвȣnape a omopî п'aчestȣ omȣ, dap вedepea oпepaцiȣniĭ tъiepiĭ kaпȣлȣĭ ȣnȣĭ omȣ, a esчitatȣ în mine o dopinцъ nepesistiвiлъ a imita aчeastъ oпepaцiȣne.

Eatъ dap пînъ în чe гpadȣ voinцa noastpъ ȣmanъ este detepminatъ kiapȣ în ȣneлe din akцiȣniлe saлe mopaлe, de niшte kaȣze stpeine, instinktive, involȣntape, пpodȣse пpin чipkȣmstanцeлe fiziчe шi mopaлe aлe лȣmeĭ, dap nȣ aлe individȣлȣĭ nostpȣ.

Întp'adeвъpȣ, voinцa noastpъ лiвepъ, este dapȣлȣ чeлȣ maĭ пpeцiosȣ kape natȣpa a datȣ noъ oameniлopȣ. Animaлeлe лȣkpezȣ пpin instinktȣ, dap noĭ пpin voinцa лiвepъ sпontanъ. Dap nȣ tpeвȣe sъ ne ȣîtъmȣ kъ ȣneлe akцiȣnĭ sokotite de voлȣntape, sîntȣ întp'adeвъpȣ nȣmaĭ instinktive; kъ de mȣлte opĭ instinktȣлȣ se stpikoapъ în viaцъ-ne fъpъ шtipea noastpъ.

Kȣnoшtinцa aчestopȣ împpeжȣpъpĭ ape ȣnȣ intepesȣ mape, nȣ nȣmaĭ пentpȣ opĭ чe omȣ, kъpȣia 'ĭ плaчe a stȣdia natȣpa omeneaskъ, вa înkъ este de чea dintiia imпoptanцъ пentpȣ жȣdekъtopȣлȣ kape жȣdekъ faпteлe oameniлopȣ ka sъ deosiвeaskъ вine o akцiȣne pea, komisъ пpin voinцa pea лiвepъ, шi пpin ȣpmape împȣtaвiлъ шi demnъ de пedeaпsъ, dintp'o faпtъ pea, komisъ ka ȣnȣ aktȣ instinktivȣ шi involȣntapȣ, пpin ȣpmape ne sȣпȣsъ niчĭ ȣneĭ пedeпse; aлmintpeлea жȣdekъtopȣлȣ în лokȣ d'a пedeпsi o kpimъ, вa пedeпsi п'ȣnȣ nevinoвatȣ, шi пpin ȣpmape вa komite însȣшĭ eлȣ o kpimъ kondamnaвiлъ.

Kъtъцimea aȣpȣлȣĭ пe пъmîntȣ în timпȣлȣ aktȣaлȣ.

Aptikoлȣлȣ I.

Este o espepiȣne în лitepatȣpъ kъ kȣлtȣpa шi чiviлizaцiȣnea mepгȣ de лa pъsъpitȣ лa aпȣsȣ, întokmaĭ ka soapeлe din toate ziлeлe. Aчeasta însъ nȣ tpeвȣe sъ ne spepie пe noĭ Eȣpoпeeniĭ, kъчĭ dakъ пe de o пapte чiviлizaцiȣnea mepцe akȣmȣ de лa noĭ лa Amepika, пe de aлtъ пapte ea вa mepцe maĭ tîpziȣ de лa Amepika лa Asia шi de лa Asia

iар ва ревені ла noĭ, мергîndȣ totȣ de ла ръсъритȣ ла апȣсȣ, din каȣза ротȣnzimeĭ пъмîntȣлȣĭ.

Dар ла metалеле нобіле, adikъ ла аȣрȣ ші арџintȣ, гъsimȣ о чіркȣмstanцъ kontrаріе, adikъ ачеste metале în totȣ timпȣлȣ аȣ мерsȣ de ла апȣсȣ spre ръсъритȣ. În timпȣріле кȣ totȣлȣ antiче, India ші Аравіа ераȣ foарте богате în аȣрȣ, de ачееа гъsimȣ în Skrіптȣра Sакръ къ регеле Saломon а trimisȣ корабіĭ din Палеstina пе Mареа-Аравікъ ла „Ofір" în India каре, дȣпе че аȣ zъбовітȣ treĭ anĭ пе дрȣмȣ, аȣ ревенітȣ înкъркате кȣ мȣлтȣ аȣрȣ. Dар кȣрîndȣ s'а sfîршітȣ аȣрȣлȣ în India ші Аравіа, ші оаменiĭ din ачеste църĭ аȣ înчепȣтȣ съ каȣте аȣрȣ în Asia микъ ші în Еȣропа. În Strabo ші Plinius se гъsesкȣ deskrіерĭ лȣнџĭ despre еsплоатацiȣnea аȣрȣлȣĭ în Елада, *Italиа*, Галіа, Spania ші kiар în Англіа дȣпъ Tacitus.

Кȣрîndȣ însъ s'а sfîршітȣ аȣрȣлȣ ші în Еȣропа. În sekȣлеле de miзлокȣ нȣ s'а maĭ simцітȣ nimikȣ în Еȣропа, къ аічĭ а fostȣ о datъ о Каліфорніе de аȣрȣ, ші нȣmaĭ ȣнеле локȣрĭ între мȣнціĭ Harz în Џермaniа ші între мȣнціĭ Карпаці în Банатȣ ші Трансілвания аȣ ръмаsȣ ка *niште мічĭ* sȣвеніре de enока аȣріферъ а Еȣропеĭ. De ачееа Feniчienіĭ, ачештĭ Англезĭ în timпȣріле antiче, каре аȣ авȣтȣ тревȣinцъ de metале нобіле, дрептȣ monedъ пентрȣ комерчіȣлȣ лорȣ каре se întinsese atȣnчĭ пesте тоатъ лȣmea кȣnoskȣтъ, de ачееа, zikȣ, Feniчienіĭ аȣ fostȣ siliцĭ съ каȣте аȣрȣ ші арџintȣ пînъ ла мърџiniле okчidentале але лȣmiĭ antiче; акоlo аȣ гъsітȣ богателе mine d'арџintȣ din Іспаniа.

În тоцĭ timпiĭ, de ла enока Feniчienілорȣ пînъ акȣмȣ, комерчіȣлȣ între Еȣропеĭ ші Оріentалĭ ера пасівȣ пентрȣ Еȣропа, adikъ totȣ d'аȣna Еȣропа а trimisȣ ла Оріentȣ банĭ ші а пріimitȣ d'акоlo мърфȣрĭ нечеsaріĭ. Din enока Романілорȣ не вestеште Plinius (Historia naturalis, liber XII cap 18) къ în totȣ анȣлȣ se trimetea atȣnчĭ о валоаре de $2\frac{1}{2}$ міліоане франчĭ în metале нобіле de ла Еȣропа ла Asia. În sekȣлеле de miзлокȣ а kontinȣатȣ ачеастъ esпортацiȣne а банілорȣ din Еȣропа ла Оріentȣ прin treĭ дрȣмȣрĭ марĭ, прin каре s'а ȣрматȣ негоцȣ între Оріentȣ ші Okчidentȣ, adikъ: прin Mареа-Рошіе, прin Mареа-Персіеĭ ші пе ȣskatȣ пînъ ла нордȣлȣ Мъріĭ-Kaspiче, прin Asia чентралъ ла Kina, Монголіа ші India. În sekȣлȣлȣ алȣ 15-леа ліпsa de аȣрȣ ші de арџintȣ ера în Еȣропа аша de маре, în кîtȣ dakъ нȣ s'арȣ fi deskoперітȣ Америка, тревȣia съ пріimeaskъ ȣнȣ metалȣ maĭ komȣнȣ (s. e. арамъ) дрептȣ *monedъ ші репрезentatȣлȣ валоарелорȣ*. Dар din норочіре s'а deskoперітȣ атȣнчĭ Америка кȣ tesaȣріле еĭ de аȣрȣ ші de арџintȣ, maĭ кȣ seамъ în Meksiko. De атȣнчĭ înkoачĭ, рîȣрĭ кȣ metалеле нобіле аȣ înчепȣтȣ съ кȣргъ кȣ о віоічіȣне нȣоъ de ла апȣсȣ кътре ръсъритȣ, adikъ о парте din ачеste tesaȣре а ръмаsȣ în Еȣропа, пе kîndȣ челе *maĭ мȣлте* аȣ мерsȣ прin mîiniле негȣцъторілор Іспаніолĭ ші Портȣгезĭ ла India ші ла Kina.

Ачеаsta нȣ е de mіраре. Къчĭ în totȣ timпȣлȣ продȣктеле indȣstріале але пъмîntȣлȣĭ din Asia ераȣ foарте stimate în Еȣропа. Е destȣлȣ съ поменimȣ аічĭ între продȣктеле пъмîntȣлȣĭ: чеаiȣ, kafea, мȣtase, тоате плантеле ароматіче (s. e. кȣішоаре, skорцішоаре, піперȣ ші ч. л. t.), dар între продȣктеле indȣstріеĭ sîntȣ фелȣрimĭ de base ші алте обіекте de арте ші de лȣksȣ foарте прецȣite каре провінȣ din Kina (chinoiseries); фелȣрimĭ de цесетȣрĭ inventate акоlo ші ч. л. t. Dар пе kîndȣ Еȣропеанȣлȣ este ȣнȣ кȣмпъръторȣ аша de бȣнȣ пентрȣ Оріentалȣ, челȣ din ȣрмъ кȣмпъръ foарте пȣцінȣ de ла Еȣропенĭ, fiindȣ къ пе d'о парте клima лȣĭ чеа калдъ îлȣ sкȣтеште d'о мȣлціме de обіекте în рапортȣлȣ mîнкъріĭ ші алȣ îмбръкъminteĭ каре sîntȣ foарте тревȣinчоаsе пентрȣ ȣнȣ локȣitорȣ din климеле речĭ.* Efektȣлȣ ачеsteĭ чіркȣмstanцe este къ, în kompарчіȣ între Еȣропа ші Asia, Еȣропа skоате мȣлте metале

* *Notȣ.* Statistiчiĭ Англезĭ аȣ калкȣлатȣ, къ în India ȣнȣ omȣ келтȣеште пентрȣ îмбръкъmintea sa пе anȣ, ȣна пеste алта, нȣmaĭ ȣнȣ sixpense, adikъ 70 de парале!

нобіле în fopmъ de бanĭ пentpȣ плata пpodȣkte-лopȣ Opientaле, пe kîndȣ din Asia нȣ бinȣ бanĭ în Еȣропа, fiindȣ kъ Asiaцiĭ н'aȣ тpeбȣ-inцъ de пpodȣkteле, нічĭ indȣstpiaле, нічĭ agpi-koле але Еȣропеілорȣ, пpin ȣpmape нȣ kȣmпъp nimikȣ de ла eĭ. Kiapȣ Mantesquieu (esprit des lois XXI c.) zіче: „India ва pъmънеа пentpȣ Еȣропа ачееа че а fostȣ totȣ d'aȣna, adikъ: ȣнȣ kanaлȣ пe ȣnde se skȣpгȣ metaлеле нобіле.“ Humbold observeazъ kъ din 43½ miлioane Piastre (ѕпаніоле) kape aȣ intpatȣ ла înчепȣтȣлȣ ачестȣĭ sekoлȣ din Amepika în Еȣропа, нȣmaĭ 18 miлioane aȣ pъmasȣ aiчĭ, пe kîndȣ 25½ miлioane s'aȣ dȣsȣ ла Asia, adikъ ла India шi Kina.

Aiчĭ însъ observъmȣ o чіpkȣmstanцъ pemapkaбілъ în pапортȣлȣ валоареĭ pелаtіве între amîndoъ metaлеле нобіле, adikъ între aȣpȣ шi apцintȣ. Пe kîndȣ în Еȣропа pапортȣлȣ de валоаpe алȣ aȣpȣлȣĭ kъtpe apцintȣ, este ekȣaлъ kȣ 1:15, adikъ пentpȣ ȣнȣ dpamȣ de aȣpȣ, пpiimimȣ 15 dpamȣpĭ de apцintȣ, пpin ȣpmape apцintȣлȣ este de 15 opĭ maĭ eftinȣ de kîtȣ aȣpȣлȣ, în Asia din kontpa pапортȣлȣ ачеsta este пpekȣmȣ 1:10 saȣ 1:9 (Жапон), adikъ пentpȣ ȣнȣ dpamȣ de aȣpȣ пpiimimȣ нȣmaĭ 10 saȣ 9 dpamȣpĭ de apцintȣ, пpin ȣpmape apцintȣлȣ este în Opientȣ mȣлtȣ maĭ skȣmпȣ de kîtȣ în Еȣропа, шi аша а fostȣ totȣ d'aȣna.

O konsekȣенцъ din ачеasta este kъ націȣніле kape manцinȣ ȣнȣ komepчіȣ mape kȣ Asia, tpimitȣ dpeптȣ платъ apцintȣ dap нȣ aȣpȣ, kape e dînшiĭ maĭ пȣцinȣ пpeцȣitȣ de kîtȣ ла noĭ. Asta epa шi kaȣza kъ, de kîndȣ komepчіȣлȣ Англіеĭ kȣ India s'a mъpitȣ în tp'ȣнȣ гpadȣ аша de estpaopdinapȣ ka akȣmȣ, d'atȣнчĭ eksпoptaцiȣneа apцintȣлȣĭ ла Opientȣ a лȣatȣ dimensiȣnĭ foapte konsidepaбіле, în kîtȣ s'a îmпȣцinatȣ пpea mȣлtȣ kъtъцimea apцintȣлȣĭ че se aflъ în Еȣропа.

Statistiчiĭ aȣ kaлkȣлatȣ kъ, de ла anȣлȣ 1492 (kîndȣ s'a deskoпepitȣ Amepika) пînъ ла 1848, s'a esпoptatȣ de ла Еȣропа ла Asia aȣpȣ шi apцintȣ пentpȣ 15 miлiapde (15 miĭ de miлioane) fpanчĭ, între kape нȣmaĭ ȣнȣ miлiapdȣ de aȣpȣ шi 14 miлiapde de apцintȣ s'aȣ adȣsȣ de ла Еȣропа ла Asia. Maĭ kȣ seamъ de ла 1852 пînъ ла 1855, kîtȣ a цinȣtȣ pесбелȣлȣ Opientaлȣ, s'aȣ dȣsȣ de ла Еȣропа ла Asia sȣme imense de apцintȣ kape нȣ se вopȣ maĭ întoapче нічĭ o datъ; kъчĭ Asiatȣлȣ нȣ нȣmaĭ kъ kȣmпъpъ foapte пȣцinȣ de ла Еȣропеȣ, anoĭ шi еłȣ нȣ se бȣkȣpъ de богъцia че пoseдъ, kъчĭ sistemȣлȣ de tipanie шi de desпotismȣ че domneшte akoлo, maĭ kȣ seamъ în Kina, Жапоніа шi India, faче ka шefiĭ stateлорȣ sъ despoae пe sȣпȣшiĭ лорȣ kîndȣ s'aȣ îmбогъцitȣ, шi ачештi dȣпъ ȣpmъ îngpoпȣ банiĭ лорȣ ka sъ нȣ'ĭ vazъ лȣmea шi stъпînipea kъ sîntȣ богаці. Eatъ dap kъ mȣлцimea de taлepe шi de sfanцĭ kape s'aȣ dȣsȣ în aniĭ dȣпъ ȣpmъ de ла Еȣропа ла Asia, нȣ se вopȣ maĭ întoapче нічĭ o datъ în патpiа лорȣ; de ачееа este akȣmȣ o лipsъ de apцintȣ foapte simцitoape în Еȣропа. Ȣpmъtoapeле pезȣлtate statistiче sîntȣ foapte pemapkaбіле în pапортȣлȣ kestiȣneĭ noastpe:

În anȣлȣ 1848 пînъ kîndȣ нȣ se deskoпepise imenseле stpate aȣpifepe din Kaлifopnia шi Aȣstpaлia, toatъ Еȣропа îmпpeȣнъ kȣ Amepika пoseдaȣ 11 miлiapde fpanчĭ în aȣpȣ шi 33 miлiapde fpanчĭ în apцintȣ. De atȣнчĭ s'a kîmtiratȣ din пъmîntȣ aȣpȣ пentpȣ 3 miлiapde шi apцintȣ нȣmaĭ пentpȣ ȣнȣ miлiapdȣ fpanчĭ; totȣ în ачестȣ timпȣ s'a esпoptatȣ ла Asia aȣpȣ пentpȣ ȣнȣ miлiapdȣ шi apцintȣ пentpȣ 14 miлiapde, пpin ȣpmape se aflъ akȣmȣ în toatъ Еȣропа шi Amepika, dȣпъ kaлkȣле бȣне, aȣpȣ пentpȣ 13 miлiapde шi apцintȣ пentpȣ 20 miлiapde fpanчĭ. Аша dap лȣmea чivilizatъ (Еȣропа шi Amepika), sîntȣ akȣmȣ kȣ 4 miлiapde (4 miĭ miлioane fpanчĭ) maĭ богate în metaле нобіле de kîtȣ epaȣ ла anȣлȣ 1848, kȣ toate ачеstea kȣ mȣлte miлiapde de apцintȣ maĭ съpaче de kîtȣ atȣнчĭ.

Тіпографіа націоналъ а лȣĭ Іосеф Романов шi Комп.